

І. Степанов.

**ПРО ПРАВДИВУ І НЕПРАВДИВУ
ВІРУ, ПРО ПРАВДИВИХ
І ЛОЖНИХ БОГІВ.**

Ціна 10 центів.

PROPERTY OF
Wm. LUBUNYCH

Накладом
"УКР. РОБІТНИЧИХ ВІСТИЙ"
Вінніпег, Ман., Канада.
1922.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

<https://archive.org/details/propravdyvinepr00skvo>

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

БІБЛІОТЕКА "УКР. РОБ. ВІСТИЙ" Ч. 6.

І. Степанов.

**ПРО ПРАВДИВУ І НЕПРАВДИВУ ВІРУ,
ПРО ПРАВДИВИХ І ЛОЖНИХ БОГІВ.**

Ціна 10 центів.

Накладом
"УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ ВІСТИЙ"
Вінніпег, Ман., Канада.

PROPERTY OF
W. L. BUNYCH

I.

Для всякого народу до якогось часу його віра є гарна. Тільки його віра — правильна, тільки його боги — дійсні. А в інших народів не віра, а суєвіре. Їх боги — не боги, а каміне, деревляні боввани, або злі демони, безсильні при стрічі з дійсними богами.

Поки народ вважає свою віру правильною, він вірить, що його боги всесильні, і що вони можуть творити великі чуда.

Дві з половиною тисячі літ тому назад Греки були “поганами”. Головним богом вони уважали Зевса, його жінку, дітий і свояків: Геру, Атену, Апольона, Арія, Асклепія і т. д. Вони робили уявлені подоби тих богів (образи, статуї), ставили їх в своїх храмах і в тих храмах молились до них.

Священики (жреці), за посередництвом котрих люди звертались до богів, оповідали про численні чуда, які творились по молитві віруючих і попів. Греки вірили сим оповіданням і приносили до церков великі дарунки золотом, сріблом, дорогоцінними камінями, килимами, їдою і напیتками.

Много чудес, після оповідання попів, творили образи (статуї) богів, які уважались чудотворними. І много богацтва зібралось в храмах, яке приносили віруючі, много богацтва накопили попи.

В місті Епідаврї був храм імени Асклепія, котрий був для Греків тим, чим є Пантелеймон-Цілитель для православних. Коло храмів були криниці, які уважали ся чудотворними. З цілої Греції йшли сюди хорі і немічні. І попи оповідали, що до многих у сні являв ся бог Асклепій і оздоровляв їх або вказував, як оздоровити ся. І на стїнах церкви вони записували свої оповідання про оздоровленя. Дещо з тих записів зберегло ся до нашого часу. Ось декотрі з чудес, які дві тисячі з половиною лїт тому назад приписувались поганському богови Асклепію.

З Атен прийшла оздоровити ся слїпа жєнщина Амвросія. Але, переходячи по церквах, вона піддалась зневірі. Вона думала: хїба можлива є річ, щоби криві і слїпі ставали здоровими? Однак в сні вона побачила привид. Сам бог Асклепій явив ся її і сказав, що зробить її здоровою. Але як кару за зневіру вона повинна пожертвувати для його церкви срібну свиню. Відтак Асклепій розсік хоре око і влив в него якогось плину. І проснулась Амвросія

здорова і, прославляючи Асклепія, вернулась до свого дому.

І оповідали попи про інші чуда Асклепія, які творились в його храмі. Прийшов німий від роду хлопчик, приніс жертви образи Асклепія і молив ся о своє оздоровленє. І, бачучи се, підійшов до него юнак, який прислужував в церкві і сказав до його батька: “Твій син буде здоровий, але дай обіт, що ти через рік прийдеш сюди і принесеш дарунки”. І не вспів батько отворити уста свої, як син його, німий до того часу, відповів: “обіцяю”. І на просьбу батька він повторив се і почав від того часу говорити. І обидва вони, вихваляючи Асклепія, пішли до свого дому.

І ще оповідали священики поганського бога Асклепія: Арата, жінщина, яка жила в Спарті, була хора водянкою. І її мати пішла молити ся Асклепію. І її приснило ся, що бог Асклепій відрубав голову її дочці, повісив тіло до низу шиєю і, коли вся вода витекла, знова приложив голову. І, проснувшись, вернула ся вона в Спарту і застала свою дочку здоровою. І Арата розповідала її, що в той сам час її також те саме снилось.

І йшли до храму Асклепія хорі і немічні, і повторяли оповідання жреців про чуда, і несли прикраси до храму і давали дорогі да-

ри священикам. І збогачувались служителі бога Асклепія, і слава про него наповнила всю Грецію. Все те було в “поганській” Греції дві з половиною тисячі літ тому назад.

В той же час у великій повазі були храми бога Аполлона і богині Атени, які були в Дельфах, коло гори Парнас. За служителями храму Атени, мущинами і жінчинами, вкорінилась слава ясновидців і пророків. Сюди йшли люди з цілої Греції, котрі, готуючись до якогонебудь важного діла, бажали порадитись з богами. Священики питали богів і передавали віруючим їхню відповідь. І по Греції йшла велика слава про чудесні пророцтва служителів того храму. І сюди з цілої Греції пили жертви богам і дарунки для священиків. Шпіхлірі храму ломились від збіжа, пивниці були переповнені винами, і скарбниці повні дорогоцінних каменів і металів. І віруючі говорили, що божа благодать спочиває на сїм святім місці.

Але прийшли до Греції армії Персів. І через кілька століть після того, як се сталось, дельфійські священики оповідали слідує: Перси почули про скарбниці і богацтва дельфійських богів і пішли, щоби завладіти ними. І тривога охопила ціле місто, і мешканці розбіглись в різні сторони. Але боги Греків зуміли оборонитись від Персів, на котрих тодішні

Греки дивились, як на дикунів і неотесаних язичників.

Дельфійські священики оповідали: як тільки Перси підійшли до церкви Атени, то з неба впав на них грім, а від Парнаса відірвалися два верхи, з шумом великим звалились на нечестивих і многих з них задушили. В паніці Перси кинулись на втечу. А в той час двох поганських святих, Філак і Автоной, вийшли із своїх храмів і в виді двох грізних воїнів величезного росту невідступно гнали Персів. Гнали їх і убивали цілі полки...

Ось які чуда за дві тисячі з половиною літ до нашого часу приписували своїм богам Греки-погани, котрі уважали їх тоді дійсними богами і свою віру правильною вірою.

II.

Минуло шість-сім століть. І в Греції, і в Римі, і в Африці, і в Азії появились люди, які казали, що і перська, і грецька, і римська віра — не віра, а суєвіре; і казали вони, що і перські, і грецькі, і римські боги — камінні і дерев'яні боввани, або злі демони і діяволи. Правильною вірою вони уважали християнську віру і дійсними богами називали Христа, його матір, його ангелів і святих.

Вони йшли на муки за свою віру, вони самі

шукали мук. І священники їх оповідали про великі оздоровлення і чуда, котрі творив їх бог, коли він жив на землі, і які праведники творили його іменем.

І христіяни, збільшившись, палили і руйнували перські, грецькі і римські храми, валили і розбивали священні статуї, котрі почали називати ідолами.

І христіяни, розбиваючи образи перських, грецьких і римських богів і їх церкви, торжественно говорили: що-ж се за боги, если вони не можуть самі себе обороняти від людей. Се не боги, а камінні і деревляні боввани.

І християнські священники оповідали, як їх боги вкривали ганьбою перських, грецьких і римських богів, котрих вони тепер називали демонами, діяволами і поганськими богами.

Вони оповідали, як то поганські воїни, котрі пішли полонити святого, були покарані сліпотю.

Оповідали вони, як на слово святого Юрія статуї Апольона і інших грецьких та римських богів повалились на землю, і як з них статуй з великим шумом і плачем вийшли мешкавші в них нечисті духи.

І много оповідали вони про оздоровлювання і чуда, dokonані християнськими богами, їх мощами і їх образами.

Далеко розходилась слава про чудотворні християнські моці, священі образи, про монастирі і церкви, в котрих находились ті святощі.

Всі ті оповідання переконували віруючих, що їх віра — правдива, і що боги їх — дійсні.

І напливали до храмів і монастирів, до священників і монахів багаті дарунки: і золото, і срібло, і дорогоцінні камені, і збіже, і поміщицькі і княжі посілости, заселені рабами або панщизняними селянами.

Росла величність храмів і ризниць, переповняли ся скарбниці; золотом і сріблом, алмазами і жемчугами палали вівтарі, домовини з мощами, образи найбільше почитаних богів. Золотом, алмазами і жемчугами сіяли ризи жреців і мітри єпископів. І росли земельні посіда-
ня церков і монастирів, і збільшались доходи священників.

А блеск і величність храмів, сяєво мітр, одежі і жезл говорило віруючим, що їхня віра — правдива, і що боги, котрі дають своїм служителям такі багатства, сими багатствами свідчать про свою дійсність...

III.

Минула ще несповна тисяча літ. Ціла Росія до того часу стала християнською країною. Але вона ділилась на много більших і менших

держав: Тверську, Владимиро-Суздальську, Рязанську, Смоленську, Новгородську.

В кожній державі були свої окремо почитані боги, свої образи і мощі, які уважали ся чудотворними.

Священики кожної держави оповідали про дивні оздоровлення і чуда, які творили їхні боги, їхні образи і їхні мощі.

І в Новгороді, і у Владимирі, і в Смоленську, і в Чернигові однаково молились Марії, котру всі християни вважають матірю свого бога. Але в Новгороді, у Владимирі, Чернигові і Смоленську були різні образи того бога, які уважались чудотворними.

Тоді часто бувало, що одна руська держава воювала проти другої: Смоленськ бив ся з Москвою, Владимир воював з Новгородом.

І служителі новгородського образу богородиці оповідали, як то підчас бою вони винесли образ свого бога, і як він сам обернув ся спиною до Володимирців, і як з його очий полились сльози, і як на Володимирців найшла тьма і страх, і вони, побивані видимою і невидимою силою, почали спішно втікати.

І Новгородці слухали сих оповідань, і прибирали образ свого бога в дорогоцінні ризи, які горіли золотом, сріблом і самоцвітними каміннями. І несли вони священикам того бога много-

численні дарунки і наділяли їх землями з селянами.

Через кілька літ князь Андрій Володимирський, підпринявши сей похід, зістав убитий своїми боярами. І володимирсько-суздальські священики проголосили своїм святим, т. є. своїм богом, того князя, проти котрого уоружилась сама богородиця, один з найголовніших богів всіх християн.

А володимирсько-суздальські жреці оповідали, що підчас походів на новгородські і на інші руські держави їх свята, образ тої самої Марії, нагонила пострах на ворогів і вони втікали.

І віруючі слухали сих оповідань і все тяжші від золота і каменів робились ризи на володимирській образі Марії, все більше збогачувалися її храми, все більше земель, селян, золота і срібла накопичувалось у її служителів.

Били ся між собою християнські держави, і жреці християн говорили, що в тих війнах били ся між собою не тільки люди, але і їхні боги. І Володимирці, і Чернигівці, і Новгородці слухали сего і вірили сим оповіданням. І в кожній державі свої моці і свої чудотворні образи уважали найсильнішими образами і мощами.

В кінці-кінців Москва знищила самотійність всіх держав і обєднала їх під своєю властю. І, зробивши своїми всі міста, вона при-

знала своїми святими всіх місцевих богів: і Андрія Суздальського, Михайла Тверського, і Івана Новгородського і інших новгородських єпископів і архієпископів.

І щоби заставити місцевих богів служити тепер Москві, а не іншим князівствам і містам, московські жреці перевезли в свої церкви і монастирі многі моці і образи, які уважались чудотворними. Разом вони забрали собі дорогоцінності ризниць і капітали церковних і монастирських скарбниць.

І вони говорили, що їх віра — правдива, і що всі ті великі і малі боги — правдиві боги.

І говорили вони, що Москва возвеличалась силою находячих ся на московській землі і місцевих, і новгородських, і смоленських, і казанських богів. Вони оповідали про дивні оздоровлення і чуда, які походили від безчисленних святих, привезених в московську землю зі всіх кінців об'єднавшої ся руської держави.

IV.

Пройшло ще з півтисячі літ, або й трохи більше. Много війн вело людство за послідні часи. Христіяни били ся з магометанами, православні з католиками і протестантами, католики з католиками і православні з православними.

Величезні кулі попадали в китайські пагоди (церкви), в буддійські і браманські храми, в християнські собори, церкви й монастирі, в юдейські синагоги.

І всі ті окремі помешканя богів, всі ті склади священних предметів, статуй, мощів і образів, які уважали ся чудотворними, однаково розбивались на порох величезними арматними кулями. Нї трісочки, нї вуглика не оставалось з чудотворних образів, нї кісточки з мощів, нї камінчика з божественних статуй.

Однаково не могли оборонити себе від артилерійських вистрілів нї буддійські, нї магометанські, нї юдейські, нї християнські боги. Не могли охоронити нї себе, нї своїх помешкань.

Католицькі жовніри вривались в православні собори і монастирі, православні жовніри вривались в католицькі храми і православні вояки — в православні церкви. І жадобною рукою зривали жовнірі дорогі ризи з образів, в пошукуванню за схованими дорогоцінностями розкривали домовини з мощами. Чудотворні кости викидали ся на вулицю, роздіті образи безмовно і нерухомо висіли там, де їх повішено. І жовніри, зірвавши з них одежу, зі здивованем відкривали чудернацькі, нескладні і покривлені фігури, намальовані рукою плохого невмілого маляра: невмілі були ті малярі, котрі малювали образи,

признававши ся відтак чудотворними.

І не було ні грому з неба, ні всеспаляючої блискавиці, не відривались скали від гір, если в них не попадали арматні кулі, не появлялись божественні воїни, котрі навели би тьму на ворогів і нагнали би їх своєю божественною силою.

Ворогів проганяла тільки людська сила, котра арматними кулями розбивала на порох собори, синагоги, церкви і монастирі, глушила громом зривів, сліпила і душила газовими атаками.

Ні в магометан, ні в христіян, ні в юдеїв, буддистів і браманців не найшлось такої чудодійної божественної сили, котра зломила би силу людей і зуміла би сама себе оборонити.

Де-ж правильна віра? Де-ж всесильні боги, про котрих оповідали попи всіх релігій? Чому не видно дивних чудес?

Нема віри неправдивої і правдивої. Нема дійсних богів і ложних богів. Всі віри неправдиві, всі боги видумані.

Нема чудес, творимих божественною силою. Є чуда, творимі працею і умом чоловіка.

Льокомотива, корабель, електричний трамвай, телеграф, телефон, вибухові матеріяли — ось дивні чуда, створені працюючою рукою і розвиваючим ся умом чоловіка.

Своїм знанєм він все глибоше проникає в природу. Відкинувши страх перед божественними і диявольськими силами, породжений попами всіх релігій, він все далі йде в пізнаванню природних сил, діяльних в природі, і все більше заставляє їх служити своїм людським потребам.

Захопивши все, що створила трудова рука і розвиваючий ся ум чоловіка, експльоатори, паразіти dokonували чудес руйнованя.

Знищивши їхню власть, пізнаюче і витворююче людство навіть порох і динаміт заставить служити лише творчим цілям.

Сильними зривами воно проложить шляхи в камінних горах, розділяючих країни, переріже перешийки, які остановляють біг кораблів.

Воно збудує свій трудовий світ, перетворить прокляту землю, сумне і хмуре пекло для величезної більшості людства, в сіяючий радістю рай, і щедру матір для всякого людського єства.

Воно скаже: для мене всяка віра неправдива, і всякі боги видумані.

Дійсність і правда — в творчій руці, яка все більше покоряє сили природи, в розвиваючій ся і пізнаючій умі, який керує творчою працею.

Н. Бухарін.

ЦЕРКВА І ШКОЛА В РАДЯНСЬКІЙ РЕПУБЛИЦІ.

Релігія то отруя для народу.

Пролетаріят і його партія — партія комуністів-большевиків — змагається не тільки за економічне, але поруч цього й за духове визволення трудящих мас. Та й саме економічне визволення буде посувати ся тим краще, чим швидше пролетаріят викине з голови всі ті дурниці, що втокмачили йому туди пани-поміщики й фабриканти буржуї. Ми вже ранійше бачили, як хитро колись гнобительські класи обкручували робітників з усіх боків своїми газетами, журналами, листівками, своїми попами і навіть школою, яку вони зуміли зробити замість засобу освіти — засобом запаморочення народної свідомості.

Одним із способів запаморочення народної свідомості є віра в бога та чорта, у злих і добрих духів (ангелів і святих), *релігія*. Богато людей звикло вірити в усе те, а тим часом, коли подумати добре і зрозуміти, звідки пішла релігія, і чому релігію так ретельно підтримують панове-буржуї, то стане зрозумілим справжнє значіння релігії, як *отруї*, якою троїли й троять народ. Стане тоді зрозумілим також і те,

чому партія комуністів є рішучим ворогом усякої релігії.

Початок релігії.

Сучасною наукою доведено, що першою формою релігії була віра в душі померлих предків. Почала ся така віра в той час, коли в давньому людському товаристві почали лізти в гору так звані *старші в роді* — діди, при тому — заможні, досвідчені й мудрі, які вже мали *владу* над другими членами товариства. На самому початку людської історії, коли люди ще жили отарами напівмалп, вони були рівними. Лише значно пізнійше з'явили ся старшини, які почали керувати иншими. Їх саме й почали поважати вперше; поважанє душ померлих богачів — ось початок релігії; а сі “святі” божки згодом перевернули ся в грізного бога, який карає й милує, судить і управляє. Подивім ся, чому се в людий знайшло ся таке розумінє всього того, що є на світі.

Справа в тому, що людина завжди мало собі відому річ підганяє до того, що вона знає добре; вона вимірює ту річ на аршин близького й зрозумілого. Один учений оповідає такий приклад: дівчина, що виховувалась у маєтку біля птахівництва, мала завжди справу з яйцями;

яйця завжди сторчали у неї перед очима; і от, дивлячись одного разу на всіяне зорями небо, вона заявила, що скрізь по небі розсипано безліч яєць. Таких прикладів можна навести отже скільки хочете. І тут те ж саме. Людина бачить, що є ті, що корять ся, і ті, що панують; вона скрізь і завжди спостерігала таку картину: старшина (а потім князь), оточений помічниками, найбільш досвідчений і мудрий, найбільш сильний і багатий — порядкує; і так, як хоче він, так роблять інші: вони корять ся йому. От такі порядки, що можна було спостерігати щодня і щогодини, і спричинили ся, щоб усе, що виникає в світі, пояснити по такому-ж зразку. На землі, мовляв, є владар і підвладні, значить, — і цілий світ так збудовано. Над світом є хазяїн, великий, сильний і суворий, від якого все залежить і який буде суворо карати за неслухняність. От сей самий хазяїн над світом і є Бог. Ось як думка про Бога на небі являється тоді, коли на землі з колись єдиної громади відокремлюється влада старших в роді.

Звідки пішло слово Бог?

Цікаво, що всі назви бога свідчать про таке походження релігії. Що значить слово “бог”? Звідки воно походить? З того-ж самого коріння,

що й слово “богатий”. Бог — се сильний, кріпкий *богатий*. Як єще величають бога? “Господь”. Що значить “господь”? Се значить — *господин*, пан, в протилежність рабові. В молитвах так і говорить ся: “ми *раби* твої”. Бога величають далі: “*цар небесний*”. Всі інші призвища бога показують на те-ж саме: “повелитель”, “владика” і т. ин. До речі. Слово “владика” означає таку особу, яка багато де чим *владіє*, має чималенький запасник добра. Отож, що-ж таке бог? Се — ніби богатий, сильний пан, рабовласник, “цар небесний”, суддя — словом дотепна копія, зразок з земної влади старшин, а потім князів. Коли Жидами правили їхні князі, які карали і всяко мучили їх, тоді зявила ся і наука про бога — злого й грізного. Такий бог старого завіта. Се — жорстокий дідуган, що суворо карає своїх підданців. Гляньмо тепер на *православного* бога. Наука про нього виникла в Византії, в країні, яка дала зразок самодержавного режиму. На чолі стояв самодержець-монарх, довкола нього — міністри; далі — висші чиновники, ще низше — ціла сітка всяких чинуш-обдирал. Православна релігія — простісенька копія з сього ладу. На горі сидить “цар небесний”. Довкола нього більші святі (напр., Микола Чудотворець, Божа Мати

— щось подібне до імператриці, жінка святого духа), се — міністри; ще нижше — ціла ієрархія ангелів і святих, поставлених так, як чиновники в самодержавній державі. Се — так звані “чини ангельські й архангельські”: херувими, серафими, престולי і ще якісь інші “чини”. Саме слово “чин” вже показує, що ми маємо тут справу з *чиновниками* (“чин” і “чиновник” — слова, що походять з одного коріння). Сі “чини” малюють ся на образах так, що хто рангою висший, той краще зодягнутий, той має більше віночків, значить, той має більше “орденів”, знову-ж цілковито так, як і на нашій грішній землі. При самодержавному ладі чиновник вимагає обовязкового “хабара” — инакше від нього нічого не жди; так само й святому треба настановляти свічку, — инакше він розлютуєть ся й ніякого прохання до висшого начальства, до Бога, не передасть. За самодержавного ладу були особливі чиновники, які спеціально виконували — за хабар — волю просителів. І тут теж є спеціальні святі — “просителі по ділам”, — особливо жінки. Напр., Богородиця — се, так сказати, професійна “заступниця”. Але-ж вона робить се не дурно: її треба будувати більше ніж кому всяких церков, накуповувати риз на її образи, оздобляти їх коштовним камінем і т. ин.

Віра в Бога є віра в рабство.

Таким чином, віра в Бога — то є *зеркальне відбитє ганебних земних відносин*, віра в рабство, яке є ніби не тільки на землі, а й на небі. Зрозуміло, що сі казки стоять на перешкоді людського розвитку. Людство лише тоді йде вперед, коли воно всякому явищу знаходить *природне* поясненє. Коли-ж, замість пояснення, спирають ся на Бога та на святих, чи на чортів на відьми, тоді нічого путнього з сього не виходить. Дамо пару прикладів. Деякі релігійні люди вірять в те, що коли гремить грім, то се Ілія пророк по небі їздить. Тому, почувши грім, вони скидають шапки й хрестять ся. А справді, *сила електрики*, що викликає грім, — дуже добре відома для науки і з допомогою її ми движемо трамваї, на яких можна перевезти все, що хочете. Виходить що на Ілії-пророці ми можемо возити хоч кізяк, наш Ілія однаково добре повезе. Уявім тепер собі, що ми вірилиб в Ілію пророка. Не бачити би нам тоді трамваїв, як свого вуха. Значить, ми завдяки релігії застряглиб у *дикунстві*. Другий приклад. Вибухає війна, люди гинуть міліонами, лєть ся океан крові. Треба пояснити все се. Ті, що не вірять в Бога, дивлять ся — що, як і звідкіль; во-

ни бачать, що війну було почато царями й президентами, великою буржуазією і поміщиками; вони бачать, що вона ведеться для грабіжницького, брудного інтересу. І тому вони звертають ся до робітників усіх країн: “беріть зброю й виступайте проти своїх гнобителів, звалюйте капітал з його тронів!” І зовсім інше діло — релігійна людина. Вона міркує так (і крекче при цьому, як стара баба): “Господь покарав нас за гріхи наші. Ох, батюшко царю небесний, справедливо ти покарав нас, грішних”. І коли ся людина дуже релігійна та до то й православна, то ретельно починає жувати одну страву замість іншої по певних днях (се зветь ся “піст”), стукати ся лобом об камінну підлогу (зветь ся “бити поклони”) і робити ще тисячу дурниць. Такі-ж дурниці виробляє й релігійний Жид, Татарин-магометанець, Китаєць-буддист, словом, всякий, хто вірує в Бога. Звідси видно, що дійсно віруючі люди — не здатні до боротьби. Релігія, таким чином, не тільки залишає народ у *дикунстві*, але й сприяє пробуванню його в *рабстві*. Релігійна людина скорійш пристає на те, щоб усе зносити покійно (бо все, мовляв, “від Бога”), що треба корити ся властям і терпіти (“на тім світі віддячить ся все сторицею”). Тому й не дивно, що пануючі при капіталізмі кля-

си визнають релігію дуже корисним знарядєм для задурювання народу.

Церква — помічниця держави.

На початку сеї розвідки ми бачили, що буржуазія держить ся не тільки штиками, але й тим, що вона задурює розум своїх невільників. З другого боку ми бачимо, що буржуазія троїть свідомість своїх підвладних *організовано* і після пляну. Такій меті прислугує спеціальна організація, *церква*, церковна організація *держави*. Церква майже скрізь по капіталістичних країнах є така-ж державна установа, як і поліція; а піп є такий же державний чиновник, як і кат, жандарм чи шпiон. Він бере *державну платню* за отрую, яку ширить серед народних мас. Саме се і є найнебезпечнішим боком справи. Як би не було такої потворної, міцної і дужої організації, як розбишацька держава буржуазії, тоді самим попам не сила булаб щось діяти. Але в тім то й річ, що держава буржуазії цілком і всіма засобами підтримує церковне відомство, яке за се з горячою ретельністю підтримує буржуазну владу. За царя російські попи не тільки обдурювали маси, вони навіть сповідь використовували для того, щоб випитати думки проти уряду, вони були *шпiонами* на

своїх “таїнствах”. А уряд не тільки утримував їх, але й карав тюрмою, засланням і всякими іншими способами всіх так званих “хулителів православної церкви”.

Треба боротись з релігією і церквою.

З усього цього й випливає програма комуністів відносно релігії й церкви. *З релігією треба боротися, але не насильством, а переконанням. Церкву-ж треба відокремити від держави.* Це значить — хай попи зістають ся, але хай їх утримують ті, хто зацікавлений в тому, щоб вони існували. Ї така отруя — опіум. Коли його курять, то бачать солодкі сні: лежиш собі, ніби в раю. Але зате його вплив виявляєсь в руйнуванню здоровля: людина поволі стає тихим ідіотом. Так само і з релігією. Ї люди, що хочуть курити опіум. Але булоб смішно, як би держава на свої гроші, себ-то на гроші всього народу, утримувала притони для куреня опіума і спеціальних людей, які прислужувалиб при цьому. Тому і з церквою треба зробити (*і зроблено вже в Радянських Республіках*) так: треба позбавити попів, архиєреїв, митрополитів, патріархів, ігуменів, і іншу компацію всяких допомог з боку держави; хай віруючі, коли хочуть, харчують їх за власні гроші курми та по-

росятами, до яких святі отці такі великі ласуни.

З другого боку, повинно ся забезпечити свободу вірування. Звідси й випливає правило: релігія є приватною справою. Се не значить, що ми не повинні переконуванем бороти ся проти релігії. Се значить тільки, що держава не повинна підтримувати ніякої церковної організації.

Програму большевиків-комуністів в сьому пункті тепер в Росії вже здійснено. Попів всяких мастей позбавлено державного пайка. Тому вони й показали ся до смерті і двічі вже прокляли теперішню владу, владу робітників, відлучивши всіх комуністів від церкви. Але майте на увазі. За царя вони твердо знали текст писанія: “несть бо власть, аще не от Бога” і “властем предержащим да повинуетесь”. Вони з охотою кропили святою водицею катів. Але чому-ж вони перезабули ці тексти, коли влада перейшла до робітників? Чи власть божа не пасує до комуністів? В чому-ж справа? Та в дуже простій річі. Радянський уряд, се — *перший* уряд в Росії, який торкнув попів за *кишеню*. А у попа се найболючіше місце. Попи тепер в таборі “пригніченої буржуазії”. Вони працюють і в підпіллі і в ‘надпіллі’ проти пролетаріату. Тільки час тепер вже не той, і широкі маси трудового народу на обман так легко

не йдуть, як ранійше. Ось велике просвітне значінє революції. Вона визволяє з під *економічного* рабства. Вона визволяє і з під рабства *духовного*.

Школа за буржуазії.

Є ще поважне питанє, що торкаєть ся духовної освіти мас. Се — *школа*.

Школа за панованя буржуазії служила більше справі виховуваня мас в душі *покори перед буржуазією*, ніж ділу справжньої освіти. Всі підручники було напоєно духом рабства. Особливо — підручники по історії: тут тільки й робили, що брехали, описуючи героїські вчинки царів і всяких коронаваних мерзотників. А крім сього величезну ролю відігравали в школі попи. Все зводилось до одного: обробити дитину так, щоб з неї вийшов слухняний — не громадянин, а *підданець*, а раб, що може при нагоді й убивати до себе подібних, коли вони повстануть проти влади капіталу. Самі школи було поділено на розряди: одні — для чорної, другі — для білої кости. Для білої кости — гімназії і університети. Тут буржуазні синки виучували ся всяких наук з таким обрахунком, щоб тямити управляти й пригнічувати кість чорну. Для чорної кости — низша школа. Тут най-

більше працювали попи. Завданем сеї школи, що давала дуже мало знання, але за те по саме нікуди напихала попівською брехнею, було підготовляти людей, якіб уміли терпіти, слухати ся і без ремства підлягати білій-кості. Приступити до середної, а особливо — до висшої школи (університети, спеціальні висші технічні й усякі інші) простому народові було ніяк неможливо. Таким чином, утворювалась *монополія на освіту*. Учити ся до певної міри нормально могли лише богачі та підтримувані богачами. *Інтелігенція* влучно використала таке становище. І зрозуміло, що в жовтневу революцію вона була проти робітників: вона почувала своїм носом, що її привілеї, її патент на чільне становище — зникне, коли *всі* будуть учити ся, коли й для “чорної кості” буде дано можливість досягати знання.

Нова школа.

Отже, насамперед виходить, що треба зробити освіту *загальною і обовязковою*. Для будовання життя новими способами потрібно, щоб людина з малих літ привчала ся до корисної праці. Тому в школах треба знайомити учнів з різного рода продукціями. Двері висшої школи повинно ся відчинити для всіх. Попів тре-

ба повиганяти з усіх шкіл—хай коли хочуть, морочать дітий десь у себе, а не в державних установах; школа мусить бути *світською*, а не попівською. Органи місцевої робітничої влади мають контролю над школою і повинні не скупити ся на справу народної освіти, на постачання дітям, юнакам і дівчатам всього необхідного для успішної науки.

Зараз по деяких селах і провінціональних містах дехто з придуркуватих учителів веде за допомогою куркулів (а на ділі — куркулі за допомогою придуркуватих учителів) пропаганду в такому дусі, що, мовляв, большевики хочуть знищити всю науку, хочуть усунути всяку освіту й інше. Се, звичайно, мерзотна брехня. Комуністи-большевики хочуть зробити інше: вони хочуть увільнити саму науку від ярма капіталу, вони хочуть зробити всю науку приступною для трудящого народа, вони хочуть знищити *монополію* (виключне право) *на освіту, захоплену богачами*. Ось в чому справа. І зовсім не дивно, що богачі боять ся втратити одну з своїх підпор. Коли всякий робітник буде владіти знанем інженера, тоді справа капіталіста й багатого інженера стане погана: йому вже нічого буде особливо задавати ся: таких, як він, буде багато. Ніякий зрив робочого діла, ніякий

саботаж старих прислужників капіталу не буде тоді можливим. Ось чого боять ся шановні буржуї.

Культура для багатих, духовне поневолене для бідних. — ось гасло капіталу. Культура для всіх, визволене духа з під ярма капіталу — ось гасло пролетаріату і його партії — комуністів-більшовиків.

КОЖДИЙ

робітник і фермер повинен читати передовсім
робітничі часописи!

Чому?

Бо робітничі часописи обговорює кожду подію в краю і в світі лише зі становища інтересів робочого люду.

Одиною робітничою часописею в Канаді є

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ"

що виходить в Вінніпегу два рази на тиждень
і коштує лише \$4.00 на рік.

Хто читає "Українські Робітничі Вісти", виробляє собі суцільний світогляд і може осудити кожду подію в суспільнім житю.

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" виступають проти кожного лайдацтва поповнюваного на робочім народі.

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" доносять про робітничий рух на цілім світі, про боротьбу робітничої класи.

Хто хоче знати, як свідомі робітники думають про суспільні події, хто хоче навчитися соціалістичної думки, нехай читає передовсім "УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ".

Адреса:

"UKRAINIAN LABOR NEWS"

Cor. Pritchard & McGregor Sts.,

Winnipeg, Man.